ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)
της 7ης Οκτωβρίου 2004*

Στην υπόθεση C-239/03,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 226 ΕΚ λόγω παραβάσεως, ασκηθείσα στις 4 Ιουνίου 2003,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους G. Valero Jordana και B. Stromsky,

προσφεύγουσα,

κατά

Γαλλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από τους G. de Bergues και E. Puisais,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ κατά ΓΑΛΛΙΑΣ

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο τμήματος, R. Schintgen (εισηγητή), R. Silva de Lapuerta, P. Kūris και Γ. Αρέστη, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: D. Ruiz-Jarabo Colomer
γραμματέας: R. Grass

λαμβάνοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

έχοντας υπόψη την απόφαση που ελήφθη, κατόπιν ακροάσεως του γενικού εισαγγελέα, να κριθεί η υπόθεση χωρίς την ανάπτυξη προτάσεων εκ μέρους του,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με το δικόγραφο της προσφυγής της, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η Γαλλική Δημοκρατία,

— παραλείποντας να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για την πρόληψη, μείωση και καταπολέμηση της μαζικής και εκτεταμένης ρυπάνσεως της λίμνης Berre, και

— παραλείποντας να λάβει δεόντως υπόψη τις διατάξεις του παραρτήματος III του πρωτοκόλλου για την προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης από τη ρύπανση από χερσαίες πηγές, που υπογράφηκε στην Αθήνα στις 17 Μαΐου 1980 και κυρώθηκε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα με την απόφαση 83/101/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Φεβρουαρίου 1983, για τη σύναψη του πρωτοκόλλου για την προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης από τη ρύπανση από χερσαίες πηγές (ΕΕ L 67, σ. 1, στο εξής: πρωτόκολλο), κατά την τροποποίηση της άδειας απορρίψεως ουσιών που εμπίπτουν στο παράρτημα II του πρωτοκόλλου κατόπιν της συνάψεώς του,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 4, παράγραφος 1, και 8 της συμβάσεως για την προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης από τη ρύπανση, που υπεγράφη στη Βαρκελώνη στις 16 Φεβρουαρίου 1976 και κυρώθηκε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα με την απόφαση 77/585/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Ιουλίου 1977 (ΕΕ L 240, σ. 1, στο εξής: σύμβαση), και το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 3, του πρωτοκόλλου, καθώς και με το άρθρο 300, παράγραφος 7, ΕΚ.

Νομικό πλαίσιο

2 Το άρθρο 2, στοιχείο α΄, της συμβάσεως ορίζει την έννοια «ρύπανση» ως εξής:

«[...] η εισαγωγή από τον άνθρωπο, αμέσως ή εμμέσως, ουσιών ή ενέργειας στο θαλάσσιο περιβάλλον, εφόσον έχει βλαπτικά αποτελέσματα, ήτοι βλάπτει τους έμβιους πόρους, θέτει σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου, παρακωλύει τις θαλάσσιες δραστηριότητες, περιλαμβανομένης της αλιείας, αλλοιώνει την ποιότητα του θαλασσίου ύδατος που προορίζεται για χρήση και οδηγεί σε μείωση του φυσικού του κάλλους».

3 Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, της συμβάσεως:

«Τα συμβαλλόμενα μέρη λαμβάνουν μεμονωμένα ή από κοινού όλα τα κατάλληλα μέτρα, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας συμβάσεως και των πρωτοκόλλων που έχουν υπογράψει, για την πρόληψη, τη μείωση και την εξάλειψη της ρυπάνσεως στη Μεσόγειο Θάλασσα και για την προστασία και τη βελτίωση του θαλάσσιου περιβάλλοντος της περιοχής».

4 Το άρθρο 8 της Συμβάσεως ορίζει:

«Τα συμβαλλόμενα μέρη λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την πρόληψη, τη μείωση και την εξάλειψη της ρυπάνσεως της Μεσογείου Θαλάσσης που οφείλεται στις εκχύσεις των ποταμών, στις παράκτιες εγκαταστάσεις ή στους αγωγούς αποχετεύσεων, ή προέρχεται από οποιαδήποτε άλλη πηγή εντός της επικράτειάς τους.»

5 Κατά την ίδια έννοια, το άρθρο 1 του πρωτοκόλλου ορίζει τα εξής:

«Τα συμβαλλόμενα μέρη [...] λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την πρόληψη, τη μείωση και την εξάλειψη της ρυπάνσεως της Μεσογείου Θαλάσσης που οφείλεται στις εκχύσεις των ποταμών, στις παράκτιες εγκαταστάσεις ή στους αγωγούς αποχετεύσεων, ή προέρχεται από οποιαδήποτε άλλη χερσαία πηγή εντός της επικράτειάς τους.»

6 Το άρθρο 3, στοιχείο γ', του πρωτοκόλλου προβλέπει τα εξής:

«Η περιοχή εφαρμογής του παρόντος πρωτοκόλλου (στο εξής: περιοχή εφαρμογής του πρωτοκόλλου) περιλαμβάνει:

[...] τις λίμνες αλμυρού ύδατος που συγκοινωνούν με τη θάλασσα.»

7 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α', προβλέπει ότι το πρωτόκολλο τυγχάνει εφαρμογής

«στις ρυπαίνουσες εκχύσεις που προέρχονται από χερσαίες πηγές ευρισκόμενες στο έδαφος των συμβαλλομένων μερών και φθάνουν στην περιοχή εφαρμογής του πρωτοκόλλου, ειδικότερα:

άμεσα, από αγωγούς αποχετεύσεων που εκχέουν στη θάλασσα ή από εναποθέσεις ή ηθελημένες απορρίψεις στην ακτή ή από αυτή,

έμμεσα, μέσω ποταμών, καναλιών ή άλλων ρευμάτων, περιλαμβανομένων των υπογείων και των ομβρίων υδάτων».

8 Το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 3, του πρωτοκόλλου έχει ως εξής:

«1. Τα συμβαλλόμενα μέρη δεσμεύονται να περιορίσουν δραστικά τη ρύπανση από χερσαίες πηγές της περιοχής εφαρμογής του πρωτοκόλλου που προκαλείται από ουσίες ή πηγές που περιλαμβάνονται στο παράρτημα ΙΙ του παρόντος πρωτοκόλλου.

[...]

3. Οι απορρίψεις υπόκεινται αυστηρώς στη χορήγηση από τις αρμόδιες εθνικές αρχές σχετικής αδείας, λαμβανομένων δεόντως υπόψη των διατάξεων του παραρτήματος ΙΙΙ του παρόντος πρωτοκόλλου [...]»

9 Από τα σημεία 11 και 13 του τμήματος Α του παραρτήματος ΙΙ του πρωτοκόλλου προκύπτει ότι στο προβλεπόμενο από το άρθρο 6 του πρωτοκόλλου σύστημα εμπίπτουν οι «ουσίες που έχουν, αμέσως ή εμμέσως, δυσμενή επίδραση στην περιεκτικότητα του θαλάσσιου περιβάλλοντος σε οξυγόνο, ειδικά εκείνες που μπορούν να προκαλέσουν φαινόμενα ευτροφισμού» καθώς και οι «ουσίες οι οποίες, αν και δεν είναι τοξικής φύσεως, μπορούν να καταστούν επιβλαβείς για το θαλάσσιο περιβάλλον ή να καταστήσουν δυσχερή οποιαδήποτε θεμιτή χρήση της θάλασσας λόγω των ποσοτήτων που απορρίπτονται».

10 Το τμήμα Β του παραρτήματος ΙΙ διευκρινίζει τα εξής:

«Ο έλεγχος και ο δραστικός περιορισμός της απόρριψης των μνημονευομένων στο ανωτέρω τμήμα Α ουσιών πρέπει να πραγματοποιούνται σύμφωνα με το παράρτημα ΙΙΙ.»

11 Το παράρτημα ΙΙΙ του πρωτοκόλλου παραθέτει τους παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη «για τη χορήγηση άδειας απόρριψης αποβλήτων που

περιέχουν ουσίες που μνημονεύονται στο παράρτημα II [...]». Ως εκ τούτου, τα συμβαλλόμενα κράτη πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα «χαρακτηριστικά και τη σύνθεση των αποβλήτων», τα «χαρακτηριστικά των συστατικών των αποβλήτων ως προς τη βλαπτικότητά τους», τα «χαρακτηριστικά του τόπου εκχύσεως και του θαλάσσιου περιβάλλοντος που δέχεται τις απορρίψεις», τις «διαθέσιμες τεχνικές για τα απόβλητα» και, τέλος, τις «ενδεχόμενες διαταραχές θαλάσσιων οικοσυστημάτων και χρήσεων του θαλάσσιου ύδατος».

12 Εξάλλου, το άρθρο 300, παράγραφος 7, ΕΚ ορίζει ότι οι συμφωνίες που συνάπτονται υπό τους όρους που καθορίζονται στο εν λόγω άρθρο «δεσμεύουν τα όργανα της Κοινότητας και τα κράτη μέλη».

Το αντικείμενο της προσφυγής και η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

13 Η λίμνη Berre είναι αλμυρού νερού, εκτάσεως 15 000 εκταρίων, άμεσα συνδεόμενη με τη Μεσόγειο Θάλασσα μέσω του διαύλου Caronte. Ο όγκος των υδάτων της ανέρχεται σε 900 εκατομμύρια m^3.

14 Η Επιτροπή επελήφθη καταγγελίας περί υποβαθμίσεως του θαλάσσιου περιβάλλοντος της λίμνης Berre, κυρίως λόγω των ποσοτήτων γλυκού νερού που προέρχονται από τον ποταμό Durance και απορρίπτονται τεχνητώς στη λίμνη αυτή κάθε φορά που τίθενται σε λειτουργία οι στρόβιλοι του υδροηλεκτρικού σταθμού του Saint-Chamas, τον οποίο εκμεταλλεύεται η εταιρία Electricité de France (στο εξής: EDF).

15 Η EDF διευθέτησε και εκμεταλλεύεται τον καταρράκτη του Saint-Chamas σύμφωνα με:

— τον νόμο 55-6 της 5ης Ιανουαρίου 1955 για την επίλυση χωροταξικών ζητημάτων της περιοχής του ποταμού Durance (JORF της 6ης Ιανουαρίου 1955 και διορθωτικό JORF της 20ής Φεβρουαρίου 1955), του οποίου το άρθρο 1

χαρακτηρίζει ως δημοσίου συμφέροντος την κατασκευή έργων ρυθμίσεως της ροής του ποταμού Durance, χρήσεως των υδάτων για αρδευτικούς σκοπούς και παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, κατόπιν της εκτροπής των παραποτάμων του Verdon και της λίμνης Berre·

— το διάταγμα της 28ης Σεπτεμβρίου 1959, που αναθέτει στην EDF (δημόσια υπηρεσία) τη χωροταξική ρύθμιση και εκμετάλλευση του καταρράκτη και της δεξαμενής του Serre-Ponçon, που συνδέονται με τον ποταμό Durance και των καταρρακτών που πρόκειται να δημιουργηθούν επί του διαύλου εκτροπής του Durance, μεταξύ των παραποτάμων του Verdon και της λίμνης Berre (JORF της 7ης Οκτωβρίου 1959)·

— τη σύμβαση που συνήφθη μεταξύ της EDF και του Υπουργείου Υποδομών στις 19 Αυγούστου 1966, της οποίας το άρθρο 9 προβλέπει τα εξής:

«Η εταιρία Electricité de France θα λάβει όλα τα μέτρα που απαιτούνται για την παύση των εκχύσεων στη λίμνη Etang, αφ' ης στιγμής η περιεκτικότητα σε στερεά υλικά υπερβεί τα πέντε γραμμάρια ανά λίτρο, εκτός αν ανακύψει έκτακτο πρόβλημα στο δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας, οπότε το μέτρο αυτό κριθεί, κατ' εξαίρεση, απρόσφορο»·

— το διάταγμα της 6ης Απριλίου 1972 περί εγκρίσεως της συμβάσεως και της συγγραφής υποχρεώσεων, η οποία αφορά ειδικώς τους καταρράκτες του Salon και του Saint-Chamas που καταλήγουν στον ποταμό Durance (επαρχίες Bouches-du-Rhône, Vaucluse και Gard) (JORF της 18ης Απριλίου 1972, στο εξής: διάταγμα του 1972) και της οποίας το άρθρο 17 επιβάλλει υποχρέωση τηρήσεως των διατάξεων της προαναφερθείσας συμβάσεως της 19ης Αυγούστου 1966 όσον αφορά τις απορρίψεις στη λίμνη Berre·

— την κατευθυντήρια οδηγία εκμεταλλεύσεως περί της «μεταφοράς στον Durance των προερχόμενων από την εκτροπή υδάτων στο πλαίσιο της μειώσεως της παροχετεύσεως ρευστών και στερεών ουσιών στη λίμνη Berre» (στο εξής: κατευθυντήρια οδηγία εκμεταλλεύσεως), η οποία εγκρίθηκε στις 22 Απριλίου 1997 από την περιφερειακή διεύθυνση βιομηχανίας, έρευνας και περιβάλλοντος.

16 Το σημείο 2 της εν λόγω κατευθυντήριας οδηγίας καθορίζει τους στόχους περί μειώσεως της απορρίψεως υδάτων και ιλύος ως εξής:

«Παροχέτευση υδάτων

— περιορισμός της ετησίως παροχετευομένης ποσότητας σε 2 100 hm^3

— περιορισμός της ετησίως παροχετευομένης ποσότητας από 1ης Μαΐου μέχρι 30ής Σεπτεμβρίου σε 400 hm^3

Απόρριψη ιλύος

— περιορισμός της ετησίως απορριπτομένης ποσότητας σε 200 000 τόνους

— περιορισμός σε 2 g/l του ποσοστού των διαλελυμένων ουσιών (MES)

Τήρηση των ποσοστώσεων

Σε περίπτωση αδυναμίας τηρήσεως αυτών των ποσοστώσεων, η EDF οφείλει να ενημερώσει την Αποστολή Αναβαθμίσεως της λίμνης Berre, η οποία θα αποφασίσει για τα περαιτέρω.»

17 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι οι εγκαταστάσεις της EDF στον ποταμό Durance δεν χρησιμεύουν απλώς για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας σε περιφερειακό επίπεδο, αλλά συμβάλλουν και στην ασφάλεια της παραγωγής της, παρέχοντας ισχύ αιχμής η οποία είναι άμεσα διαθέσιμη για την αντιμετώπιση προβλημάτων στο δίκτυο.

18 Η Επιτροπή, εκτιμώντας ότι η Γαλλική Δημοκρατία δεν έλαβε τα κατάλληλα μέτρα για την πρόληψη, μείωση και καταπολέμηση της μαζικής και εκτεταμένης ρυπάνσεως της λίμνης Berre, ή δεν έλαβε δεόντως υπόψη τις διατάξεις του παραρτήματος III του πρωτοκόλλου για την προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης από τη ρύπανση από χερσαίες πηγές, κατά την τροποποίηση της άδειας απορρίψεως ουσιών που εμπίπτουν στο παράρτημα II του πρωτοκόλλου και ότι, κατά συνέπεια, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 4, παράγραφος 1, και 8 της συμβάσεως, από το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 3, του πρωτοκόλλου, καθώς και από το άρθρο 300, παράγραφος 7, ΕΚ, κοινοποίησε στη Γαλλική Κυβέρνηση, στις 10 Μαΐου 1999, έγγραφο οχλήσεως, με το οποίο της ζήτησε να διατυπώσει τις παρατηρήσεις της.

19 Επειδή η Επιτροπή δεν πείστηκε από τα επιχειρήματα που ανέπτυξε η Γαλλική Δημοκρατία με το από 5 Οκτωβρίου 1999 έγγραφό της, της απηύθυνε αιτιολογημένη γνώμη, υπενθυμίζοντάς της το περιεχόμενο του εγγράφου οχλήσεως και καλώντας την να λάβει τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί με την αιτιολογημένη γνώμη εντός προθεσμίας δύο μηνών από την κοινοποίησή της.

20 Με έγγραφο της 31ης Οκτωβρίου 2000, η Γαλλική Κυβέρνηση διαβίβασε στην Επιτροπή φάκελο προς απάντηση στην αιτιολογημένη γνώμη.

21 Η Επιτροπή, εκτιμώντας ότι τα στοιχεία του εν λόγω φακέλου δεν δικαιολογούσαν παραίτησή της από τις αιτιάσεις που προέβαλε με την αιτιολογημένη γνώμη, άσκησε την παρούσα προσφυγή.

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

22 Η Γαλλική Κυβέρνηση εκτιμά ότι το Δικαστήριο είναι αναρμόδιο να αποφανθεί επί της προσφυγής, διότι οι υποχρεώσεις, η μη τήρηση των οποίων προσάπτεται στις γαλλικές αρχές, δεν απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο. Συγκεκριμένα, καμία κοινοτική οδηγία δεν ρυθμίζει τις απορρίψεις γλυκού νερού και ιλύος σε λίμνη αλμυρού νερού, οπότε οι διατάξεις της Συμβάσεως και του πρωτοκόλλου που αφορούν τις εν λόγω απορρίψεις δεν εμπίπτουν στη δικαιοδοσία της Κοινότητας.

23 Δεδομένου ότι η προσφυγή λόγω παραβάσεως μπορεί να έχει ως αντικείμενο μόνον τη μη τήρηση υποχρεώσεων απορρεουσών από το κοινοτικό δίκαιο, επιβάλλεται, πριν κριθεί αν υφίσταται ουσιαστικά παράβαση, να εξεταστεί αν οι υποχρεώσεις που υπέχει η Γαλλία και που αποτελούν το αντικείμενο της προσφυγής απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο.

24 Συναφώς, πρέπει να διαπιστωθεί ότι η σύμβαση και το πρωτόκολλο συνήφθησαν από την Κοινότητα και τα κράτη μέλη κατά συντρέχουσα αρμοδιότητα.

25 Σύμφωνα με τη νομολογία, οι μικτές συμφωνίες που συνάπτει η Κοινότητα, τα κράτη μέλη της και τρίτες χώρες έχουν την ίδια θέση στην κοινοτική έννομη τάξη με τις αμιγώς κοινοτικές συμφωνίες, καθόσον πρόκειται για διατάξεις που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της Κοινότητας (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 30ής Σεπτεμβρίου 1987, 12/86, Demirel, Συλλογή 1987, σ. 3719, σκέψη 9, και της 19ης Μαρτίου 2002, C-13/00, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, Συλλογή 2002, σ. I-2943, σκέψη 14).

26 Το Δικαστήριο συνήγαγε από τα ανωτέρω ότι τα κράτη μέλη, διασφαλίζοντας την τήρηση των δεσμεύσεων που πηγάζουν από συμφωνία που έχουν συνάψει τα κοινοτικά όργανα, εκπληρώνουν, στο πλαίσιο της κοινοτικής τάξεως, υποχρέωση έναντι της Κοινότητας, η οποία έχει αναλάβει την ευθύνη για την ορθή εκτέλεση της συμφωνίας (προπαρατεθείσες αποφάσεις Demirel, σκέψη 11, και Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, σκέψη 15).

27 Εν προκειμένω, οι διατάξεις της συμβάσεως και του πρωτοκόλλου καλύπτουν αναμφισβήτητα ένα τομέα που εμπίπτει ευρέως στην κοινοτική αρμοδιότητα.

28 Πράγματι, η προστασία του περιβάλλοντος, αντικείμενο της συμβάσεως και του πρωτοκόλλου, ρυθμίζεται κατά μεγάλο μέρος από την κοινοτική νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας των υδάτων από τη ρύπανση [βλ., μεταξύ άλλων, την οδηγία 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1991, για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων (ΕΕ L 135, σ. 40), την οδηγία 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 1991, για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης (ΕΕ L 375, σ. 1) και την οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2000, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (ΕΕ 2000, L 327, σ. 1)].

29 Λαμβανομένου υπόψη, συνεπώς, ότι η σύμβαση και το πρωτόκολλο γεννούν δικαιώματα και υποχρεώσεις σε ένα τομέα που καλύπτεται ευρέως από την κοινοτική νομοθεσία, η τήρηση τόσο από την Κοινότητα όσο και από τα κράτη μέλη των δεσμεύσεων που υπαγορεύουν τα εν λόγω νομοθετήματα εξυπηρετεί το κοινοτικό συμφέρον.

30 Η διαπίστωση αυτή ουδόλως επηρεάζεται από το γεγονός ότι οι εκχύσεις γλυκού νερού και ιλύος στο θαλάσσιο περιβάλλον, που αποτελούν αντικείμενο της παρούσας προσφυγής, δεν έχουν ακόμη ρυθμιστεί από την κοινοτική νομοθεσία.

31 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι η εφαρμογή των άρθρων 4, παράγραφος 1, και 8 της συμβάσεως καθώς και των άρθρων 6, παράγραφοι 1 και 3, του πρωτοκόλλου στις εκχύσεις γλυκού νερού και ιλύος σε λίμνη αλμυρού νερού, δεδομένου ότι οι εν λόγω εκχύσεις δεν αποτελούν αντικείμενο ειδικής κοινοτικής κανονιστικής ρυθμίσεως, εντάσσεται στο κοινοτικό πλαίσιο, καθόσον τα εν λόγω άρθρα περιέχονται σε μικτές συμφωνίες που συνήψε η Κοινότητα και τα κράτη μέλη της και που αφορούν ένα τομέα ο οποίος εμπίπτει ευρέως στο κοινοτικό δίκαιο. Συνεπώς, το Δικαστήριο, ενώπιον του οποίου ασκήθηκε προσφυγή δυνάμει του άρθρου 226 ΕΚ, είναι αρμόδιο να εκτιμήσει αν ένα κράτος μέλος τηρεί τις εν λόγω διατάξεις.

Επί της ουσίας

32 Προς στήριξη της προσφυγής της, η Επιτροπή προβάλλει δύο αιτιάσεις, οι οποίες αντλούνται, αντιστοίχως:

— από την παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου, σε συνδυασμό με τα άρθρα 4, παράγραφος 1, και 8 της συμβάσεως, με την αιτιολογία ότι η Γαλλική Δημοκρατία δεν έλαβε τα μέτρα που απαιτούνται για τον δραστικό περιορισμό της εκχύσεως στη λίμνη Berre βλαβερών ουσιών, όπως αυτές περιγράφονται στο άρθρο 2, στοιχείο α΄, της συμβάσεως, προκειμένου να καταπολεμήσουν και να μειώσουν μακροπρόθεσμα τη ρύπανση της λίμνης αυτής·

— από την παράβαση του άρθρου 6, παράγραφος 3, του πρωτοκόλλου, με την αιτιολογία ότι η άδεια απορρίψεως αποβλήτων από τον κεντρικό σταθμό του Saint-Chamas στη λίμνη Berre δεν χορηγήθηκε βάσει των κριτηρίων που προβλέπει η σύμβαση και το πρωτόκολλο.

Επί της πρώτης αιτιάσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

33 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου επιβάλλει υποχρέωση επιτεύξεως αποτελέσματος.

34 Κατά την Επιτροπή, η οποία στηρίζεται σε σειρά επιστημονικών ερευνών, υφίσταται σύνδεσμος μεταξύ, αφενός, της ποσότητας γλυκού νερού, ιζήματος και ιλύος που εκχύνονται στη λίμνη Berre από τον υδροηλεκτρικό σταθμό του Saint-Chamas και, αφετέρου, του ποσοστού συγκεντρώσεως άλατος, της αφαλατώσεως και της διαστρωματώσεως των υδάτων της λίμνης, του επιπέδου ευτροφισμού, που οφείλεται στην υπερβολική προσθήκη θρεπτικών ουσιών (θρεπτικών αλάτων), της μειώσεως της πανίδας, της χλωρίδας και του φυσικού κάλλους της λίμνης Berre. Η Επιτροπή δεν διατείνεται ότι η λειτουργία του υδροηλεκτρικού σταθμού του Saint-Chamas είναι η μοναδική αιτία ρυπάνσεως της λίμνης Berre, αλλά ότι ευθύνεται σε μεγάλο βαθμό.

35 Η Επιτροπή προσθέτει ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου πρέπει να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα του άρθρου 6, παράγραφος 3, του ίδιου πρωτοκόλλου, που εξαρτά αυστηρώς τις απορρίψεις των επίμαχων ουσιών από τη χορήγηση άδειας, λαμβανομένων δεόντως υπόψη των διατάξεων του παραρτήματος III του πρωτοκόλλου. Κατά συνέπεια, η απόρριψη των εν λόγω ουσιών, αν δεν επιτρέπεται, απαγορεύεται, το δε οικείο κράτος οφείλει να γνωρίζει επακριβώς τη φύση και το εύρος των απορριπτόμενων ουσιών.

36 Εν προκειμένω, οι ελλείψεις σε περιφερειακό επίπεδο ή η επισφαλής επάρκεια του ηλεκτρικού δυναμικού της περιφέρειας Provence-Alpes-Côte d'Azur (στο εξής: περιφέρεια PACA) δεν μπορούν να δικαιολογήσουν τις παραβάσεις του άρθρου 6, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου, καθόσον υφίσταται εναλλακτική λύση για την εξασφάλιση της επαρκούς τροφοδοτήσεως του δικτύου, ήτοι η κατασκευή μιας στρατηγικού χαρακτήρα γραμμής 400 000 volt στην περιφέρεια, μεταξύ των περιοχών Boutre και Carros.

37 Καίτοι δεν αμφισβητείται ότι η ρύπανση της λίμνης Berre μειώθηκε τα τελευταία έτη στο πλαίσιο του σχεδίου αναβαθμίσεως της λίμνης αυτής, η μείωση των απορρίψεων πραγματοποιήθηκε με καθυστέρηση, μη συστηματικά και, κυρίως, σε πολύ περιορισμένη έκταση. Ειδικότερα, η Επιτροπή εκτιμά ότι η συνολική ποσότητα των μέγιστων ετήσιων απορρίψεων που προβλέπει το εν λόγω σχέδιο είναι ασυμβίβαστη με τη συνεχή αναζωογόνηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος στη λίμνη Berre.

38 Η Γαλλική Κυβέρνηση φρονεί ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου επιβάλλει υποχρέωση λήψεως μέτρων. Επομένως, εν προκειμένω, η Γαλλική Δημοκρατία υποχρεούται να αποδείξει μόνον ότι έλαβε επαρκή νομοθετικά μέτρα για τη μείωση της ρυπάνσεως που προκαλούν οι απορρίψεις γλυκού νερού και ιλύος.

39 Συναφώς, η ειδική κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει η περιφέρεια PACA από ενεργειακής απόψεως υπογραμμίζει τη στρατηγική σπουδαιότητα των υδροηλεκτρικών σταθμών του Salon και του Saint-Chamas. Η μελλοντική γραμμή 400 000 volt «Boutre-Carros» αποτελεί μια μόνον πτυχή ενός συνολικότερου προγράμματος για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η εν λόγω περιφέρεια στον ενεργειακό τομέα.

40 Πρώτον, η Γαλλική Κυβέρνηση αμφισβητεί τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι η λίμνη Berre υπέστη, από το 1983, μαζική, εκτεταμένη και ειδικού χαρακτήρα ρύπανση από χερσαίες πηγές, με σημαντικές αρνητικές συνέπειες για την πανίδα, τη χλωρίδα και το φυσικό κάλλος. Η Γαλλική Κυβέρνηση, χωρίς να ισχυρίζεται ότι η λειτουργία του υδροηλεκτρικού σταθμού του Saint-Chamas δεν επηρέασε τη ρύπανση της λίμνης, επισημαίνει τη σπουδαιότητα άλλων παραγόντων ρυπάνσεως (εκβιομηχά-

νιση των παρόχθιων περιοχών της, δημογραφική ανάπτυξη, γεωργικές δραστηριότητες), αμφισβητεί, από επιστημονικής απόψεως, τις διαπιστώσεις της Επιτροπής ως προς την περιεκτικότητα της λίμνης σε αλάτι και τονίζει την επίδραση του ανέμου στην ομοιογένεια της στήλης ύδατος, στοιχείο τη σημασία του οποίου είχε υποτιμήσει η Επιτροπή.

41 Μόνο μέσω μιας συνολικής προσπάθειας με σκοπό τη μείωση των πηγών ρυπάνσεως, στρεφόμενης κατά των παραγόντων που ασκούν τη μεγαλύτερη επιρροή, θα καθίστατο εφικτή η αναζωογόνηση της λίμνης. Ανάλυση στηριζόμενη αποκλειστικώς στις εκχύσεις γλυκού νερού δεν οδηγεί ούτε στην εξήγηση των φαινομένων ούτε στην εξεύρεση των κατάλληλων λύσεων.

42 Εξάλλου, καμία σοβαρή έρευνα δεν έγινε μέχρι σήμερα για τη διαπίστωση των αλιευτικών πόρων της λίμνης Berre και την ανάλυση των βαθύτερων αιτίων μειώσεως της αλιευτικής δραστηριότητας στη λίμνη Berre τα τελευταία έτη, ή των παραγόντων που μπορούν να παρακωλύσουν αυτή τη δραστηριότητα.

43 Τέλος, τα επιχειρήματα που ανέπτυξε η Επιτροπή όσον αφορά τον ευτροφισμό της λίμνης Berre δεν ευσταθούν. Στηρίζονται σε μελέτες παρωχημένες, προγενέστερες του 1993, και ελλιπείς.

44 Δεύτερον, η Γαλλική Κυβέρνηση αμφισβητεί τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι η μείωση των απορρίψεων πραγματοποιήθηκε «με καθυστέρηση, μη συστηματικά και, κυρίως, σε πολύ περιορισμένη έκταση». Συναφώς, επικαλείται τα στοιχεία τα σχετικά με τα αποτελέσματα της εφαρμογής των μέτρων που προβλέπει το σχέδιο αναβαθμίσεως της λίμνης Berre.

45 Τέλος, η Γαλλική Κυβέρνηση αμφισβητεί τον προβαλλόμενο περιορισμένο χαρακτήρα των μέτρων που έλαβαν οι δημόσιες αρχές για να μειώσουν μακροπρόθεσμα τη ρύπανση της λίμνης Berre. Μεταξύ άλλων, υποστηρίζει ότι η εκτίμηση της Επιτροπής ότι η μείωση των απορρίψεων είναι ανεπαρκής προέκυψε από την υποτίμηση των βελτιώσεων που διαπιστώθηκαν από το 1997, όπως προκύπτει σαφώς από τη συγκεφαλαιωτική έκθεση που συνέταξε η Αποστολή αναβαθμίσεως της λίμνης Berre για την περίοδο από το 1994 μέχρι το 1999.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

46 Από τα άρθρα 1 και 4 του πρωτοκόλλου προκύπτει ότι σκοπός του πρωτοκόλλου είναι η πρόληψη, η μείωση, η καταπολέμηση και ο έλεγχος της ρυπάνσεως της ζώνης της Μεσογείου Θαλάσσης, που οφείλεται στις εκχύσεις από τα ποτάμια, στις παράκτιες εγκαταστάσεις ή στους αγωγούς αποχετεύσεων, ή που προέρχεται από οποιαδήποτε άλλη πηγή εντός της επικράτειας των συμβαλλόμενων μερών. Προς τούτο, το άρθρο 1 του πρωτοκόλλου, επαναλαμβάνοντας τις στηριζόμενες στα άρθρα 4 και 8 της συμβάσεως δεσμεύσεις, επιβάλλει στα συμβαλλόμενα μέρη την υποχρέωση να λάβουν «όλα τα κατάλληλα μέτρα».

47 Ειδικότερα, το άρθρο 6, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου επιβάλλει στα συμβαλλόμενα μέρη την υποχρέωση «να περιορίσουν δραστικά τη ρύπανση από χερσαίες πηγές της περιοχής εφαρμογής του πρωτοκόλλου που προκαλείται από ουσίες ή πηγές που περιλαμβάνονται στο παράρτημα ΙΙ» του πρωτοκόλλου. Το τμήμα Β του εν λόγω παραρτήματος κάνει επίσης λόγο για τον «δραστικό περιορισμό» της απορρίψεως των αναφερόμενων στο τμήμα Α ουσιών.

48 Από το άρθρο 3, στοιχείο γ΄, του πρωτοκόλλου προκύπτει ότι η ζώνη στην οποία αναφέρεται περιλαμβάνει τις λίμνες αλμυρού νερού που επικοινωνούν με τη θάλασσα και, επομένως, και τη λίμνη Berre. Ακόμη και αν η εν λόγω λίμνη, καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας της, υπήρξε όντως λίμνη αλμυρού νερού για μικρό μόνο χρονικό διάστημα, δεδομένου ότι ο δίαυλος του Caronte που τη συνδέει με τη θάλασσα διανοίχθηκε το 1863 και εμβαθύνθηκε το 1925, οι διάδικοι συμφωνούν ότι αποτελεί, ως θαλάσσιο περιβάλλον, σημείο αναφοράς από οικολογικής απόψεως.

49 Μεταξύ των αναφερόμενων στο παράρτημα ΙΙ ουσιών συγκαταλέγονται, στα σημεία 11 και 13 του τμήματος Α, οι «ουσίες που έχουν, αμέσως ή εμμέσως, δυσμενή επίδραση στην περιεκτικότητα του θαλάσσιου περιβάλλοντος σε οξυγόνο, ειδικά εκείνες που μπορούν να προκαλέσουν φαινόμενα ευτροφισμού», καθώς και οι «ουσίες οι οποίες, αν και δεν είναι τοξικής φύσεως, μπορούν να καταστούν επιβλαβείς για το θαλάσσιο περιβάλλον ή να καταστήσουν δυσχερή οποιαδήποτε θεμιτή χρήση της θάλασσας λόγω των ποσοτήτων που απορρίπτονται».

50 Συνεπώς, πρόκειται για μια ιδιαιτέρως αυστηρή υποχρέωση που βαρύνει τα συμβαλλόμενα μέρη, βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου, σε συνδυασμό με το άρθρο 1, η οποία συνίσταται στον «δραστικό περιορισμό» της ρυπάνσεως από χερσαίες πηγές της περιοχής, η οποία προκαλείται, μεταξύ άλλων, από εκχύσεις ουσιών που, «αν και δεν είναι τοξικής φύσεως», μπορούν να καταστούν επιβλαβείς για το θαλάσσιο περιβάλλον, η υποχρέωση δε αυτή εκπληρώνεται αφού ληφθούν τα «κατάλληλα μέτρα». Αυτή η αυστηρότητα ανταποκρίνεται στη φύση του μέτρου, το οποίο έχει, μεταξύ άλλων, σκοπό την αποφυγή της ρυπάνσεως που οφείλεται σε παράλειψη των δημόσιων αρχών.

51 Όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή, το περιεχόμενο της εν λόγω υποχρεώσεως πρέπει να ερμηνευθεί σε συνδυασμό με το άρθρο 6, παράγραφος 3, του πρωτοκόλλου, το οποίο, εισάγοντας καθεστώς χορηγήσεως από τις αρμόδιες εθνικές αρχές προηγούμενης αδείας για την έκχυση των αναφερόμενων στο παράρτημα ΙΙ ουσιών, απαιτεί τον εκ μέρους των κρατών μελών έλεγχο της ρυπάνσεως από χερσαίες πηγές της ζώνης στην οποία εφαρμόζεται το πρωτόκολλο.

52 Εν προκειμένω, η Επιτροπή υποστηρίζει:

— ότι στη λίμνη Berre παρατηρείται από το 1983 μαζική, εκτεταμένη και ειδικού χαρακτήρα ρύπανση από χερσαίες πηγές, με σημαντικές αρνητικές συνέπειες για την πανίδα, τη χλωρίδα και το φυσικό κάλλος·

— ότι η ρύπανση αυτή οφείλεται κυρίως στις μαζικές εκχύσεις από τον υδροηλεκτρικό σταθμό του Saint-Chamas ποσοτήτων γλυκού νερού, ιλύος και ιζήματος·

— ότι, μολονότι είναι γεγονός ότι οι εν λόγω απορρίψεις μειώθηκαν, ιδίως το 1997 και το 1998, η μείωση επήλθε με καθυστέρηση, μη συστηματικά και σε πολύ περιορισμένο βαθμό, οπότε τα μέτρα που έλαβαν οι δημόσιες αρχές, ιδίως στο πλαίσιο του σχεδίου αναβαθμίσεως της λίμνης Berre, πρέπει να θεωρηθούν ως μη πρόσφορα.

53 Η Γαλλική Κυβέρνηση δεν αμφισβητεί ότι υπάρχει ρύπανση στη λίμνη Berre ούτε ότι η λειτουργία του υδροηλεκτρικού σταθμού του Saint-Chamas συμβάλλει στην εν λόγω ρύπανση, αλλά τονίζει τη σπουδαιότητα άλλων πηγών ρυπάνσεως, όπως η εκβιομηχάνιση των παρόχθιων περιοχών της λίμνης, η δημογραφική ανάπτυξη των γειτονικών δήμων, η επέκταση των γεωργικών δραστηριοτήτων ή ακόμη η υποβάθμιση της ποιότητας του νερού των ποταμών που εκβάλλουν στη λίμνη. Η αναζωογόνηση της λίμνης όμως απαιτεί σφαιρική προσέγγιση, η οποία δεν πρέπει να επικεντρώνεται σε μία μόνον αιτία διαταράξεως.

54 Το τελευταίο αυτό επιχείρημα δεν μπορεί να γίνει δεκτό.

55 Το ότι η ρύπανση της λίμνης Berre οφείλεται επίσης σε άλλους παράγοντες, ανθρωπογενείς ή μη, πλην των απορρίψεων γλυκού νερού από τον υδροηλεκτρικό σταθμό του Saint-Chamas δεν επηρεάζει τη διαπίστωση περί υπάρξεως ρυπάνσεως από χερσαίες πηγές, την οποία προκαλεί η λειτουργία των στροβίλων του υδροηλεκτρικού σταθμού.

56 Η Γαλλική Κυβέρνηση δεν αντέκρουσε ούτε επιχείρησε να αντικρούσει τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι η τεράστια ποσότητα γλυκού νερού που προήλθε από τον εργοστασιακό δίαυλο της EDF διατάραξε σοβαρά τις οικολογικές συνθήκες του βιοτόπου της λίμνης Berre. Κατά το σημείο 13 του τμήματος Α του παραρτήματος ΙΙ του πρωτοκόλλου, οι ουσίες που απορρίφθηκαν, «αν και δεν είναι τοξικής φύσεως, μπορούν να καταστούν επιβλαβείς για το θαλάσσιο περιβάλλον [...] λόγω των ποσοτήτων που απορρίπτονται». Κατά τα λοιπά, ένας από τους στόχους του σχεδίου αναβαθμίσεως της λίμνης Berre, το οποίο ενέκρινε η Γαλλική Κυβέρνηση το 1993, συνίστατο ακριβώς, όπως επισήμανε η καθής με τα υπομνήματά της, στη μείωση των ετήσιων απορρίψεων γλυκού νερού και διαλελυμένων ουσιών από το κανάλι του υδροηλεκτρικού σταθμού του Saint-Chamas.

57 Επομένως, επιβάλλεται να εξακριβωθεί αν τα μέτρα που έλαβαν οι δημόσιες αρχές, από πλευράς της υποχρεώσεώς τους να μειώσουν δραστικά τη διαπιστωθείσα ρύπανση από χερσαίες πηγές, ήταν πρόσφορα.

58 Κατά τη Γαλλική Κυβέρνηση, το σχέδιο αναβαθμίσεως της λίμνης Berre επέφερε, κατά την περίοδο 1994/1995, μείωση της τάξεως του 40 % των ποσοτήτων γλυκού νερού που εκχύθηκαν από τον υδροηλεκτρικό σταθμό, σε σύγκριση με τις προηγούμενες περιόδους. Από το 1981 οι ποσότητες απορρίψεως ιλύος μειώθηκαν κατά οκτώ φορές, φθάνοντας κατά μέσο όρο από 800 000 τόνους σε λιγότερο από 100 000 τόνους ετησίως τα οκτώ τελευταία έτη, με μέση ημερήσια συγκέντρωση διαλελυμένων ουσιών της τάξεως του 1 g/l. Όσον αφορά τις ποσότητες θρεπτικών αλάτων που προέρχονται από το εργοστασιακό κανάλι της EDF, αντιπροσώπευαν ποσοστό της τάξεως του 10-20 % μόνον του συνόλου όσον αφορά τον φώσφορο. Πάντως, εξακολουθεί να υπάρχει αβεβαιότητα ως προς το ποσοστό κατά το οποίο τα προερχόμενα από τον δίαυλο της EDF απόβλητα συμβάλλουν στη ρύπανση με άζωτο και φώσφορο.

59 Κατά την εν λόγω κυβέρνηση, είναι εσφαλμένος ο ισχυρισμός ότι η μείωση των απορρίψεων πραγματοποιήθηκε με καθυστέρηση, μη συστηματικά και σε περιορισμένο βαθμό.

60 Συναφώς, από τη δικογραφία [και ιδίως από την τμηματική έκθεση επί του σχεδίου αναβαθμίσεως της λίμνης Berre, του Ιανουαρίου του 1999, του Γενικού Συμβουλίου Γεφυρών και Υδροφραγμάτων (σ. 11, στο εξής: τμηματική έκθεση), από την έκθεση του σωματείου δημοσίου συμφέροντος για την αναζωογόνηση της λίμνης Berre (groupement d'intérêt public pour la réhabilitation de l'étang de Berre), που τιτλοφορείται «Απολογισμός των αποκτηθεισών γνώσεων "Οικολογική κατάσταση της λίμνης"», του Νοεμβρίου 2002 (σ. 36 και 37, στο εξής: έκθεση GIPREB), και της ενημερωμένης συγκεφαλαιωτικής εκθέσεως του GIPREB για το 2002 (σ. 16 και 17)], προκύπτουν τα εξής:

— «η μέση ετήσια ποσότητα γλυκού νερού που απορρίφθηκε από τον υδροηλεκτρικό σταθμό του Saint-Chamas μεταξύ 1996 και 2000, περίοδο η οποία καλύπτει την έγκριση του πρωτοκόλλου από την Κοινότητα και τα κράτη μέλη της, ήταν της τάξεως των 3,09 δισεκατομμυρίων m^3·

— κατόπιν της ενεργοποιήσεως του σχεδίου αναβαθμίσεως και των περιορισμών που επιβλήθηκαν στην EDF, οι μέσες ποσότητες νερού που απορρίφθηκαν μειώθηκαν σημαντικά, με αποτέλεσμα ο μέσος όρος των απορρίψεων μεταξύ 1ης Νοεμβρίου 1995 και 31ης Οκτωβρίου 2001 να ανέρχεται σε 2,085 δισεκατομμύρια m^3, ήτοι να παρουσιάζει μείωση της τάξεως του 30 %·

— οι ετήσιες απορρίψεις γλυκού νερού από τον υδροηλεκτρικό σταθμό χαρακτηρίζονται πάντως από την εποχιακή και ετήσια μεταβλητότητά τους, λαμβανομένων υπόψη των διακυμάνσεων της φυγοκεντρίσεως του υδροηλεκτρικού σταθμού. Την περίοδο 1999/2000, κατά την οποία κοινοποιήθηκε η αιτιολογημένη γνώμη στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, οι απορρίψεις του υδροηλεκτρικού σταθμού ήταν ιδιαιτέρως υψηλές, γεγονός που, σύμφωνα με την έκθεση GIPREB, οφειλόταν σε έλλειμμα ηλεκτρικής ενέργειας στην περιοχή PACA·

— η μαζική προσθήκη γλυκού νερού συμβάλλει, με τον τρόπο αυτό, στην ανοξία, στο πλαίσιο της οποίας η διαφορά συγκεντρώσεως άλατος μεταξύ των υδάτων της επιφάνειας και των υδάτων του βυθού είναι σημαντική. Το τμήμα αυτό χαρακτηρίζεται πράγματι από την παρουσία ορίου πυκνότητας που περιορίζει την ανανέωση του ύδατος του βυθού και προκαλεί στεγανοποιημένη διαστρωμάτωση και έλλειμμα οξυγόνου, με σπάνιες και σύντομες περιόδους νέας οξυγονώσεως, επ' ευκαιρία ισχυρών ανέμων αρκετών για να καταστεί δυνατή η ομογενοποίηση των υδάτων.

61 Όσον αφορά τις ποσότητες ιλύος που μεταφέρονται από τον ποταμό Durance, είναι γενικώς παραδεκτό ότι η προσθήκη των εν λόγω ουσιών «έχει αρνητικές συνέπειες σε ένα συγκεκριμένο περιβάλλον και ειδικότερα στην πανίδα και τη χλωρίδα, αυξάνοντας τη στροβιλότητα του νερού. Η απορρόφηση του φωτός μειώνεται, περιορίζοντας έτσι την αύξηση των θαλάσσιων φυτικών ειδών. Η ιλύς, που τοποθετείται σε μεγάλη ποσότητα στον βυθό, είναι επίσης βλαβερή για τη βενθική πανίδα» (ενημερωμένη συγκεφαλαιωτική έκθεση του GIPREB, σ. 17).

62 Από την έκθεση GIPREB (σ. 41) προκύπτει ότι η έναρξη λειτουργίας της δεξαμενής αφαιρέσεως της ιλύος στην περιοχή Cadarache το 1980 και η έγκριση του σχεδίου αναβαθμίσεως της λίμνης Berre επέφεραν μείωση της απορρίψεως ιλύος από τον υδροηλεκτρικό σταθμό, οπότε η ποσότητα της απορριφθείσας ιλύος ανερχόταν στους 200 000 τόνους ετησίως και η συγκέντρωση διαλελυμένων ουσιών περιορίστηκε στα 2 g/l. Οι απορρίψεις ανήλθαν στους 143 000 τόνους την περίοδο 1999/2000 και στους 92 000 τόνους την περίοδο 2000/2001, με συγκέντρωση της τάξεως του 1 g/l ημερησίως κατά μέσο όρο, ενώ ο ετήσιος μέσος όρος την περίοδο από το 1966 έως το 2000 ήταν της τάξεως των 450 000 τόνων ετησίως.

63 Σύμφωνα πάντως με την ενημερωμένη συγκεφαλαιωτική έκθεση του GIPREB (σ. 17), κατά την περίοδο από το 1997 μέχρι το 2000 απορρίφθηκε από τον υδροηλεκτρικό σταθμό ποσοστό 50-80 % της συνολικής ποσότητας ιλύος της λίμνης Berre. Επιπλέον, η τμηματική έκθεση (σ. 13) επισημαίνει ότι η απόρριψη μέγιστης παροχής από τον υδροηλεκτρικό σταθμό και η μέγιστη συγκέντρωση κατά τη διάρκεια μίας μόνον ημέρας αρκούν για να απορριφθούν στη λίμνη Berre πλέον των 40 000 τόνων ιλύος. Το επίπεδο αυτό είναι πολύ υψηλό αν συγκριθεί με τις οριακές αξίες που καθορίστηκαν για τις μονάδες επεξεργασίας αστικών λυμάτων, όπως τόνισε η Επιτροπή.

64 Όσον αφορά τις απορρίψεις θρεπτικών αλάτων από τον κεντρικό υδροηλεκτρικό σταθμό, δεν αμφισβητείται ότι η υπερβολική προσθήκη θρεπτικών ουσιών στο θαλάσσιο περιβάλλον προκαλεί ευτροφισμό, λόγω του πολλαπλασιασμού φυτικών ειδών και, κατά συνέπεια, της συσσωρεύσεως οργανικών ουσιών, όπως και λόγω της μειώσεως του οξυγόνου, η οποία ευθύνεται για την αυξημένη θνησιμότητα των ιχθύων και ειδικότερα των βενθικών ειδών.

65 Η Γαλλική Κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι από το 1995 και κυρίως από το 1998 παρατηρείται εντυπωσιακή ανάπτυξη ουλβών (πράσινων παλιρροιών), και, σε μικρότερο βαθμό, εντερομόρφων, νιτρόφιλων ειδών, τα οποία επιβιώνουν σε περιβάλλον με μικρή συγκέντρωση άλατος και των οποίων η ανάπτυξη ευνοείται σε περιβάλλον ευτροφισμού. Υπό την ίδια έννοια, το GIPREB, με την ενημερωμένη συγκεφαλαιωτική έκθεσή του (σ. 31), καταλήγει ότι «[η] λίμνη Berre βρίσκεται σε κατάσταση ευτροφισμού χαρακτηριζόμενη από παραγωγή φυτοπλαγκτονικής βιομάζας, η οποία εξακολουθεί να είναι πολύ σημαντική στα ύδατα επιφανείας, και, τα τελευταία έτη, από τον πολλαπλασιασμό μακροφυκών, κυρίως ουλβών».

66 Συναφώς, από την έκθεση GIPREB προκύπτει σοβαρή αβεβαιότητα, λόγω της ελλείψεως συγκεκριμένων και ομοιογενών μεθόδων αναλύσεως, γεγονός που καθιστά δυσχερείς τις συγκρίσεις, προκειμένου για τον καθορισμό του μέρους ευτροφικών απορρίψεων (αζώτου και φωσφόρου) από τον υδροηλεκτρικό σταθμό.

67 Το υψηλό πάντως επίπεδο ευτροφισμού που χαρακτηρίζει τη μικρού βάθους λίμνη Berre σχετίζεται με υπερβολική προσθήκη θρεπτικών ουσιών, στην οποία συνέβαλε, εν πάση περιπτώσει, αισθητά, όπως προκύπτει από την έκθεση GIPREB (σ. 92), η απόρριψη σημαντικών ποσοτήτων γλυκού νερού, ακόμη και χαμηλής συγκεντρώσεως σε θρεπτικά άλατα; λαμβανομένου ιδίως υπόψη του φαινομένου εξαλατώσεως του φωσφόρου που περιέχει η ιλύς, για το οποίο έκανε λόγο η Επιτροπή στα υπομνήματά της.

68 Κατόπιν των προεκτεθέντων, παρά τη μείωση ποσοτήτων γλυκού νερού κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών λόγω των διαδοχικών μέτρων που ελήφθησαν στο πλαίσιο του σχεδίου αναβαθμίσεως, μεγάλες ποσότητες γλυκού νερού, των οποίων οι εποχιακές διακυμάνσεις εξακολουθούν να είναι πολύ σημαντικές, απορρίφθηκαν από τον υδροηλεκτρικό σταθμό του Sain-Chamas στη λίμνη Berre, κατά την περίοδο που συμπίπτει με το τέλος της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας. Ειδικότερα, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι μια μέση ετήσια απορριφθείσα ποσότητα νερού, ακόμη και αν περιορίζεται σε 2,085–2,3 δισεκατομμύρια m^3, αποτελεί σημαντική ποσότητα, ιδίως αν συγκριθεί με την επιφάνεια της λίμνης Berre η οποία είναι δύο φορές μικρότερη (900 εκατομμύρια m^3).

69 Οι εξαιρετικά δυσμενείς συνέπειες των εν λόγω εγχύσεων για την οικολογική ισορροπία της λίμνης Berre, ενόψει τόσο των υπερβολικών ποσοτήτων τους σε σχέση με την επιφάνεια της λίμνης όσο και των αυξομειώσεών τους, ήταν παγκοίνως γνωστές, όπως προκύπτει, μεταξύ άλλων από την έκθεση GIPREB, η οποία υποβλήθηκε ένα έτος μετά την κοινοποίηση της αιτιολογημένης γνώμης της Επιτροπής. Το στοιχείο αυτό πιστοποιεί, αφ' εαυτού, την ανεπάρκεια των μέτρων που έλαβαν οι δημόσιες αρχές της Γαλλίας όσον αφορά την υποχρέωση που επιβάλλει το άρθρο 6, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου.

70 Όσον αφορά τις απορρίψεις ιλύος, από τα αριθμητικά στοιχεία που γνωστοποιήθηκαν στο Δικαστήριο προκύπτει σημαντική μείωση των απορρίψεων από την έναρξη λειτουργίας της δεξαμενής καθιζήσεως της περιοχής Cadarache και την έγκριση του σχεδίου αναβαθμίσεως της λίμνης Berre. Ωστόσο, οι ποσότητες που μπορούν να μεταφερθούν από τα ύδατα που εισέρχονται στους στροβίλους του υδροηλεκτρικού σταθμού, ιδίως όταν η απόρριψη ανέρχεται στο μέγιστο επίπεδο, εξακολουθούν να είναι πολύ υψηλές.

71 Συνεπώς, λαμβανομένου υπόψη του αυστηρά δεσμευτικού χαρακτήρα της προβλεπόμενης στο άρθρο 6, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου υποχρεώσεως, η πρώτη αιτίαση πρέπει να κριθεί βάσιμη.

Επί της δεύτερης αιτιάσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

72 Σύμφωνα με την Επιτροπή, μολονότι το διάταγμα του 1972 σε συνδυασμό με τη σύμβαση της 19ης Αυγούστου 1966 που συνήφθη μεταξύ του Υπουργείου Υποδομών και της EDF έχει μορφή άδειας εκχύσεως αποβλήτων από τον υδροηλεκτρικό σταθμό του Saint-Chamas στη λίμνη Berre, η άδεια αυτή, ως

προγενέστερη της συμβάσεως και του πρωτοκόλλου, δεν μπορούσε να έχει χορηγηθεί βάσει των κριτηρίων που προβλέπουν οι εν λόγω διατάξεις και, ειδικότερα, βάσει των κριτηρίων που προβλέπονται στο τμήμα Ε του παραρτήματος ΙΙΙ του πρωτοκόλλου. Η εν λόγω άδεια δεν θα μπορούσε, επίσης, να καθορίζει τα ποιοτικά και ποσοτικά όρια καθεμιάς από τις ουσίες που εκχύνονται από το εργοστασιακό κανάλι της EDF, ενδεχομένως βλαπτικές για τα οικοσυστήματα και τις χρήσεις των θαλάσσιων υδάτων.

73 Όσον αφορά την κατευθυντήρια οδηγία εκμεταλλεύσεως, δεν εμπίπτει σε κανένα κανονιστικό πλαίσιο και η παράβασή της δεν επισύρει νομική κύρωση. Το άρθρο 6, παράγραφος 3, του πρωτοκόλλου όμως διευκρινίζει ότι η άδεια πρέπει να χορηγείται από τις αρμόδιες εθνικές αρχές, ήτοι στο πλαίσιο της εκ μέρους τους ασκήσεως των αρμοδιοτήτων που τους απονέμει η εσωτερική έννομη τάξη του οικείου κράτους.

74 Εν πάση περιπτώσει, η κατευθυντήρια αυτή οδηγία δεν τηρεί τα κριτήρια που προβλέπει το παράρτημα ΙΙΙ του πρωτοκόλλου. Μια άδεια που συνεκτιμά όλους τους παράγοντες που περιέχονται στο εν λόγω παράρτημα θα έπρεπε να λαμβάνει υπόψη τη σύσταση των απορρίψεων, οπότε κάθε άδεια θα έπρεπε να χορηγείται για συγκεκριμένη ποσότητα γλυκού νερού, διαλελυμένων ουσιών, αζώτου και φωσφόρου, ανά συγκεκριμένο στοιχείο.

75 Η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η κατευθυντήρια οδηγία εκμεταλλεύσεως έχει νομικά δεσμευτική ισχύ, την οποία αναγνωρίζει η κανονιστική αρχή, η δε μη τήρησή της επισύρει κυρώσεις. Η κατευθυντήρια αυτή οδηγία εκδόθηκε κατ' εφαρμογήν του άρθρου 15 της συνημμένης στο διάταγμα του 1972 συγγραφής υποχρεώσεων, κατόπιν συγχωνεύσεως των κύριων οικείων κρατικών υπηρεσιών, και εγκρίθηκε από τον περιφερειακό διευθυντή βιομηχανίας, έρευνας και περιβάλλοντος εξ ονόματος του νομάρχη. Επίσης, σε περίπτωση μη τηρήσεως της κατευθυντήριας οδηγίας, μπορεί να επιβληθεί πρόστιμο δυνάμενο να ανέλθει στο ποσό των 12 200 ευρώ και, σε περίπτωση επαναλαμβανόμενων παραβάσεων, στην αποβολή του αναδόχου.

76 Όσον αφορά το περιεχόμενο της κατευθυντήριας οδηγίας, η φύση των προβλεπόμενων μέτρων τόσο στον τομέα της μειώσεως του στροβιλισμού των απορριπτόμενων υδάτων από 5 g/l σε 2 g/l όσο και η μείωση των εκχύσεων γλυκού νερού και ιλύος αντιστοιχεί σε εκείνη των διατάξεων που περιέχει το παράρτημα III του πρωτοκόλλου.

77 Κατά συνέπεια, οι γαλλικές αρχές χορήγησαν στην EDF διοικητική άδεια για την εκμετάλλευση, επεξεργασία και απόρριψη των υδάτων του Durance στη λίμνη Berre, σύμφωνα με το παράρτημα III του πρωτοκόλλου.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

78 Όπως έκρινε το Δικαστήριο με την απόφαση της 15ης Ιουλίου 2004, C-213/03, Pêcheurs de l'étang de Berre (Συλλογή 2004, σ. I-7357, σκέψη 41), το άρθρο 6, παράγραφος 3, του πρωτοκόλλου καθιερώνει, κατά τρόπο σαφή, συγκεκριμένο και ανεπιφύλακτο, την υποχρέωση των κρατών μελών να εξαρτούν τις απορρίψεις των απαριθμούμενων στο παράρτημα II του ίδιου πρωτοκόλλου ουσιών από τη χορήγηση εκ μέρους των αρμόδιων εθνικών αρχών αδείας που να λαμβάνει δεόντως υπόψη τις διατάξεις του παραρτήματος III του πρωτοκόλλου.

79 Κατά τη Γαλλική Κυβέρνηση, η κατευθυντήρια οδηγία εκμεταλλεύσεως, που τροποποιεί τις διατάξεις της συνημμένης στο διάταγμα του 1972 συγγραφής υποχρεώσεων, που αφορά τις απορρίψεις στη λίμνη Berre υδάτων προερχόμενων από τον ποταμό Durance, λαμβάνει ακριβώς υπόψη το σχέδιο αναβαθμίσεως της λίμνης Berre, το οποίο εντάσσεται στο πλαίσιο των διατάξεων της συμβάσεως και του πρωτοκόλλου. Η κατευθυντήρια αυτή οδηγία, της οποίας οι διατάξεις στηρίζονται στα κριτήρια του παραρτήματος III του εν λόγω πρωτοκόλλου, ισοδυναμεί με τη χορηγούμενη βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 3, του εν λόγω πρωτοκόλλου άδεια.

80 Συναφώς, αρκεί η διαπίστωση ότι η κατευθυντήρια οδηγία εκμεταλλεύσεως εγκρίθηκε από την περιφερειακή διεύθυνση βιομηχανίας, έρευνας και περιβάλλοντος, ενώ η σύμβαση και η συγγραφή υποχρεώσεων για τους καταρράκτες του Salon και του Saint-Duras που καταλήγουν στον ποταμό Durance αποτέλεσαν αντικείμενο του διατάγματος του 1972.

81 Υπό τις συνθήκες αυτές, από τις παρατηρήσεις της Γαλλικής Κυβερνήσεως δεν προκύπτει σαφώς πώς θα μπορούσε από νομικής απόψεως η κατευθυντήρια οδηγία εκμεταλλεύσεως να τροποποιήσει τις κρίσιμες διατάξεις της συνημμένης στο διάταγμα του 1972 συγγραφής υποχρεώσεων, προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι διατάξεις του πρωτοκόλλου στον τομέα της χορηγήσεως αδειών βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 3, του εν λόγω πρωτοκόλλου.

82 Η Γαλλική Κυβέρνηση επισημαίνει ότι η κατευθυντήρια οδηγία εκμεταλλεύσεως εκδόθηκε κατ' εφαρμογήν του άρθρου 15 του εν λόγω διατάγματος, όπως προκύπτει, κατά τα λοιπά, από τα υπόψη της κατευθυντήριας οδηγίας.

83 Κατά το άρθρο 15 του διατάγματος του 1972:

«Πριν από τη θέση σε λειτουργία του υδροφράγματος της επικουρικής τροφοδοσίας του Mallemort, η διοίκηση εκδίδει κατευθυντήρια οδηγία εκμεταλλεύσεως, αφού προηγουμένως ακούσει τον ανάδοχο, προκειμένου να καθορίσει τους όρους διανοίξεως υδροφρακτών εκκενώσεως πλημμυρών. Αυτή η κατευθυντήρια οδηγία εκμεταλλεύσεως εκδίδεται κατόπιν συναινέσεως του επικεφαλής του τμήματος γεφυρών και υδροφραγμάτων της Avignon μηχανικού, ο οποίος είναι αρμόδιος στον τομέα των πλημμυρών στη λεκάνη της περιοχής του ποταμού Durance.»

84 Επιβάλλεται πάντως η διαπίστωση, όπως εξάλλου επισήμανε η Επιτροπή, ότι η διάταξη αυτή αφορά αποκλειστικώς «τους όρους διανοίξεως υδροφρακτών εκκενώσεως πλημμυρών» πριν από «τη θέση σε λειτουργία του υδροφράγματος της επικουρικής τροφοδοσίας του Mallemort». Ουδεμία αναφορά γίνεται στους όρους υπό τους οποίους ουσίες όπως οι αριθμούμενες στο παράρτημα ΙΙ του πρωτοκόλλου μπορούν να απορριφθούν στη λίμνη Berre βάσει κριτηρίων που σκοπό έχουν την προστασία του οικοσυστήματος της λίμνης.

85 Υπό τις συνθήκες αυτές, ανεξαρτήτως του περιεχομένου της κατευθυντήριας οδηγίας εκμεταλλεύσεως, σε σχέση με τις διατάξεις του παραρτήματος ΙΙΙ του πρωτοκόλλου, η Γαλλική Κυβέρνηση δεν απέδειξε ότι χορηγήθηκε από τις αρμόδιες εθνικές αρχές άδεια απορρίψεως στη λίμνη Berre των αριθμούμενων στο παράρτημα ΙΙ του πρωτοκόλλου ουσιών, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 3, του ίδιου πρωτοκόλλου.

86 Κατά συνέπεια, η δεύτερη αιτίαση της Επιτροπής πρέπει επίσης να γίνει δεκτή.

87 Ως εκ τούτου, η προσφυγή πρέπει να γίνει δεκτή.

Επί των δικαστικών εξόδων

88 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρξε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη της Γαλλικής Δημοκρατίας στα δικαστικά έξοδα και η τελευταία ηττήθηκε, η Γαλλική Δημοκρατία πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφασίζει:

1) Η Γαλλική Δημοκρατία,

— παραλείποντας να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για την πρόληψη, μείωση και καταπολέμηση της μαζικής και εκτεταμένης ρυπάνσεως της λίμνης Berre, και

— παραλείποντας να λάβει δεόντως υπόψη τις διατάξεις του παραρτήματος ΙΙΙ του πρωτοκόλλου για την προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης από τη ρύπανση από χερσαίες πηγές, που υπεγράφη στην Αθήνα στις 17 Μαΐου 1980 και κυρώθηκε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα με την απόφαση 83/101/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Φεβρουαρίου 1983, κατά την τροποποίηση της άδειας απορρίψεως ουσιών που εμπίπτουν στο παράρτημα ΙΙ του πρωτοκόλλου κατόπιν της συνάψεώς του,

παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 4, παράγραφος 1, και 8 της συμβάσεως για την προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης από τη ρύπανση, που υπεγράφη στη Βαρκελώνη στις 16 Φεβρουαρίου 1976 και κυρώθηκε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα με την απόφαση 77/585/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 25ης Ιουλίου 1977, και από το άρθρο 6, παράγραφοι 1 και 3, του πρωτοκόλλου για την προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης από τη ρύπανση από χερσαίες πηγές, που υπογράφηκε στην Αθήνα στις 17 Μαΐου 1980 και κυρώθηκε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα με την απόφαση 83/101/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 28ης Φεβρουαρίου 1983, καθώς και από το άρθρο 300, παράγραφος 7, ΕΚ.

2) Η Γαλλική Κυβέρνηση καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα.

(υπογραφές)